

Remissvar

2021-12-13

Till
Justitiedepartementet

Ju2021/03517

Upphovsrätten på den digitala marknaden (Ds 2021:30)

Sveriges Konsumenter är en obunden, ideell organisation som arbetar för alla konsumenters bästa genom att granska företag, påverka politiken och stärka konsumentmakten. I vårt remissvar fokuserar vi på de förslag och resonemang som återfinns i promemorians avsnitt 12 och som rör implementeringen av direktivets artikel 17.

Sveriges Konsumenter tillstyrker i stort avsnittets förslag och vill särskilt påtala nedanstående.

Sveriges Konsumenter...

- Anser att de allmänna utgångspunkterna för genomförandet är riktiga, särskilt vad gäller ambitionen att i den svenska implementeringen förtydliga delar av direktivet med hjälp av EU-kommissionens vägledning och generaladvokat Saugmangsgaard Øes förslag till avgörande i mål c-401/19 (promemorians avsnitt 12.1, s. 133–134).
- Tillstyrker förslaget till tillämpningsområde, vilket innebär att enbart de mycket stora vinstdrivande tjänsteleverantörerna omfattas (promemorians avsnitt 12.2 och avsnitt 17.1, 52 i §).
- Tillstyrker förslaget att automatisk blockering endast ska få användas för att hindra tillgång till innehåll som med en hög grad av sannolikhet kan antas medföra intrång i upphovsrätt (promemorians avsnitt 12.6, avsnitt 17.1, 52 o §).

- Tillstyrker resonemanget att tjänsteleverantörer i alla situationer där det är tveksamt om visst material medför intrång i upphovsrätt som utgångspunkt måste låta materialet vara kvar på tjänsten, men anser att detta resonemang kan behöva förtydligas (promemorians avsnitt 17.1, s. 294, se diskussionsdelen för motivering)
- Tillstyrker resonemanget att direktivet inte reglerar livesändningar eller andra linjära sändningar (promemorians avsnitt 12.3, s. 142 och avsnitt 17.1, s. 285).
- Tillstyrker förslaget att i den svenska lagtexten använda termen ”som skäligen kan krävas” för att bättre spegla den helhetsbedömning och intresseavvägning som direktivets artikel 17 och skäl 66 ger uttryck för (promemorians avsnitt 12.5, s. 151 och avsnitt 17.1, 52 l §).
- Tillstyrker förslaget att klagomål ska avgöras skyndsamt och att en bortre tidsgräns på sju dagar införs (promemorians avsnitt 12.8, s. 170 och avsnitt 17.1, 52 q §).
- Anser att hindrat material som prövas enligt föreslagen klagomålsmekanism bör återställas under granskningsperioden för att säkerställa användarnas rättigheter enligt direktivets artikel 17.7 (promemorians avsnitt 12.8 och avsnitt 17.1 52 q §, för motivering se diskussionsdelen).
- Tillstyrker förslaget att införa en uttrycklig reglering om att användare ska kunna få ersättning för skador som uppkommer till följd av att en tjänsteleverantör felaktigt hindrar åtkomst till lovligt material eller inte informerar om att åtkomst hindrats (promemorians avsnitt 12.8, s. 176–177 och avsnitt 17.1, 52 r §).
- Tillstyrker förslaget att tjänsteleverantörer som åsidosätter sina skyldigheter att inte hindra tillgång till lovligt material eller åsidosätter sina skyldigheter att hantera klagomål ska kunna föreläggas av domstol att vidta rättelse vid vite samt att en sådan talan ska få väckas av en användare eller av en organisations som företräder användare (promemorians avsnitt 12.8, s. 176–177 och avsnitt 17.1, 52 s §).
- Tillstyrker förslaget att avtalsvillkor som inskränker användarnas rättigheter ska vara ogiltiga (promemorians avsnitt 12.8, s. 176 och avsnitt 17.1, 52 u §).
- Hänvisar till ARN:s och MPRT:s remissvar vad gäller förslagen om tvistlösning utom domstol (promemorians avsnitt 12.8).

Diskussion

Sveriges Konsumenter anser att Justitiedepartementets förslag uppnår en god balans mellan användarnas, tjänsteleverantörernas och rättsinnehavarnas intressen givet de förutsättningar som EU-direktivet har skapat. Vi har i en tidigare skrivelse till departementet (bilaga 1, s. 2–3) redogjort för hur direktivets artikel 17 leder till starka ekonomiska incitament för tjänsteleverantörer att hellre fälla än fria användares uppladdningar. Sveriges Konsumenter välkomnar därför att departementet understryker att användarnas intresse av att lovligt material inte hindras ska sättas före kravet att hindra olovligt material (promemorians s. 156).

Box 38001, 100 64 Stockholm
 BESÖK Hornsgatan 172
 TELEFON 08 674 43 00
info@sverigeskonsumenter.se
www.sverigeskonsumenter.se

I detta sammanhang är det också positivt att användare så väl som konsumentorganisationer ges möjlighet att väcka talan gällande tjänsteleverantörer som åsidosätter de skyldigheter som rör användarnas rättigheter och intressen (promemorians s. 176–177; 52 s §). Sveriges Konsumenter vill ändå understryka att möjligheten att väcka talan inte som ensam åtgärd kan skydda användarnas rättigheter i ett framtidsscenario där tjänsteleverantörerna systematiskt premierar rättsinnehavarnas intressen.

De starkaste skydden för användares rättigheter och intressen finns i förslaget som begränsar användningen av automatiserad blockering (promemorians s. 159; 51 o §) och promemorians resonemang om att tjänsteleverantörer i situationer där det är tveksamt om materialet medför upphovsrättsintrång måste låta materialet ligga kvar på tjänsten (promemorians s. 294).

Justitiedepartementet förklarar vidare med hänvisning till generaladvokat Saugmangsgaard Øe att det inte bör ankomma på tjänsteleverantörerna att göra ”komplexa juridiska bedömningar av om en inskränkning är tillämplig eller inte i det enskilda fallet” och att leverantörens skyldighet att avlägsna material från tjänsten ”bara gäller de situationer där det med ledning av den underrättelse som lämnats står klart att det rör sig om ett intrång” (promemorians s. 158).

Sveriges Konsumenter tolkar ovanstående som att det ligger på rättsinnehavarna att bevisa att misstänkt material uppenbart medför intrång i upphovsrätten och att allt annat misstänkt material som inte når upp till den graden av bevisstyrka ska antas vara lovligt och således ligga kvar på tjänsten tills att motsatsen bevisats. Om tjänsteleverantören inte ska tvingas till komplexa juridiska bedömningar i enskilda fall förstår vi resonemanget som att en antydning i materialet till exempelvis parodi, recension eller annan inskränkning, vilket gör materialet svårbedömt, i utgångsläget bör räcka för att fria materialet från misstanke om upphovsrättsintrång.

I de fall tjänsteleverantören trots ovanstående resonemang går på rättsinnehavarens linje och beslutar att felaktigt hindra material anser vi att föreslagen klagomålsmekanism (52 q §) inte ger ett fullgott skydd till användarna. Detta eftersom materialet förblir otillgängligt under prövningen. Sveriges Konsumenter anser att materialet ska återställas under granskningsperioden för att säkerställa användarnas rättigheter enligt direktivets artikel 17.7. (se vidare resonemang i bilaga 1, s. 4).

Vad gäller promemorians förslag till tvistlösning utom domstol hänvisar Sveriges Konsumenter till Allmänna reklamationsnämndens remissvar och deras påpekande att nämnden saknar immaterialrättslig specialistkompetens samt till Myndigheten för press radio och tv:s remissvar som uppmärksammar att det vore önskvärt att överväga samordning med den tvistlösningsmekanism som föreslås inom ramen för implementeringen av AV-direktivet.

Sinan Akdag
2021-12-13